

9

Töölönlahdenpuiston idea- ja konseptisuunnitelma, lähtökohdat ja tavoitteet puistosuunnitelmalle (a-asia)

HEL 2024-009148 T 10 05 01

Päätösehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta päättää hyväksyä liitteen 1 mukaiset idea- ja konseptisuunnitelman lähtökohdat ja tavoitteet jatkosuunnittelussa ohjeellisena noudatettaviksi sekä merkitä tiedoksi puiston rakentamisen ja kunnossapidon kustannusarvion.

Esittelijän perustelut

Suunnittelun lähtökohdat

Töölönlahdenpuisto sijaitsee Helsingin ydinkeskustassa 2. kaupunginosassa (Kluuvi) Helsingin ytimessä, Töölönlahden ja Finlandia-talon lähiympäristössä. Töölönlahdenpuisto ulottuu Töölönlahdenkadusta Töölönlahden rantaan. Puiston kokonaispinta-ala on noin 8,8 hehtaaria. Suunnittelualueeseen on liitetty myös asemakaavaan merkityn kanavan noin 1 hehtaarin alue.

Töölönlahdenpuisto kuuluu Töölönlahden ja Eläintarhanlahden rantoja kiertävään suosittuun puistovyöhykkeeseen. Puisto sijaitsee merkittävien kulttuurirakennusten läheisyydessä ja se on niin kaupunkilaisten kuin vierailijoidenkin helposti saavutettavissa. Töölönlahdenpuisto on osa ydinkeskustan merenlahtien muodostamaa Kruunuvuorenselälle ulottuvaa maisematilaa ja Eläintarhan puolelle jatkuvaa Keskuspuistoa. Töölönlahden alueella on keskeinen merkitys Helsingin saapumismaisemalle niin Mannerheimintietä kuin rautateitsekin saavuttaessa, ja sen virkistysarvo on hyvin merkittävä. Töölönlahden maisema on Helsingin vanhimpia suunniteltuja kaupunkimaisemia. Se sisältää tunnuksenomaisia Helsinki-näkymiä, kuten Linnunlaulun huvila-alueen näkymän sekä rautatieltä aukeavat saapumisen ja lähtemisen näkymät. Entisen ratapihan alueelle perustettu Töölönlahdenpuisto on Töölönlahtea reunistavista puistoista nuorin.

Ihmisen vaikutuksesta Töölönlahdesta rantoineen on kehittynyt tärkeä lintu- ja lepakkoalue. Töölönlahden vesialueen osan rauhoittamista tutkitaan valmisteilla olevan koko kaupungin kattavan luonnonsuojelua-alueohjelman yhteydessä. Luontoarvoja on myös Töölönlahdenpuiston puolella. Ratapihan kasvillisuuteen pohjaavat niittyalueet ovat menestyneet pölyttäjien määrän mittauksissa.

Töölönlahdenpuistoon on kohdistunut ja kohdistuu edelleenkin paljon kehitystoiveita. Puiston nykyinen toteutus perustuu vuonna 2016 laadittuun väliaikaiseen suunnitelmaan. Töölönlahdenpuiston suunnittelua tehtiin 1990- ja 2000-lukujen taitteessa, jolloin sinne järjestettiin myös suunnittelukilpailu asemakaavoituksen pohjaksi. Vuonna 1997 voittaneessa ehdotuksessa Töölönlahden alueen julkisen ulkotilan puisto-osuuden kokonaissuunnitelmaan liittyi keskeisesti ajatus Finlandia-talon edustalle rakennettavasta Kluuvinlahden kanavasta ja erityispiirteisistä teemapuutarhoista vesikaskadeineen. Kaupunginhallitus päätti (27.1.2014 § 87) puistokilpailun pohjalta laaditun asemakaavan mukaisen puistosuunnitelman kalliiden perustamiskustannusten vuoksi ja kehotti laatimaan uuden puistosuunnitelman alueelle. Asemakaavan mukainen mutta hylätty puistosuunnitelma ei näin ollen ole toteuttamiskelpoinen, ja alueen uuden puistosuunnitelman tulee vastata nykypäivän vaatimuksia ja olla kustannuksiltaan kohtuullinen.

Nykyisen, väliaikaiseksi tarkoitetun puiston suuri tapahtuma-alue on jäänyt vähälle käytölle. Haasteet tapahtumanurmen kanssa ovat herättäneet laajasti huomiota ja luoneet tarpeen puiston suunnittelun pikaiselle käynnistämiseksi ja toteuttamiseksi. Näkyvän muutoksen aikaansaamiseksi alueelle tulee laatia uusi puistosuunnitelma.

Puistosuunnitelman pohjaksi on puiston keskeisen sijainnin ja muutostarpeiden vuoksi ollut tarpeen määrittellä Töölönlahdenpuiston tavoitella ja kaupunkikuvalliset vaatimukset toiminnallisiin tarpeisiin, alueen kulttuurirakennusten arvoon sekä Töölönlahden kokonaisuuteen sopiviksi. Tämän vuoksi laadittiin syksyllä 2023 aloitettu vuorovaikutukseen pohjautuva idea- ja konseptisuunnitelma, jonka tavoitteena on asemakaavan puitteisiin sopiva laadukas puisto. Kaavan julkisen tilan ja puistoalueen päätavoitteita noudatetaan, mutta kaavoituksen pohjana ollut viitesuunnitelma on yksityiskohdiltaan vanhentunut. Nykytiedon ja -tilanteen valossa vesialueeksi merkityn Kluuvinlahdenkanavan toteuttamista ei enää pidetä mahdollisena perustamisolosuhteista johtuvien erittäin kalliiden kustannusten vuoksi. Kanavan alue on asemakaavassa merkitty vesialueeksi (W), mutta idea- ja konseptisuunnitelmassa on esitetty, miten aluetta voitaisiin kehittää puistoalueena. Asemakaavasta poikkeamisen tarpeet ja asemakaavan muuttamistarve sen osalta, millä edellytyksillä vesialueeksi merkitty alue voidaan ottaa puistokäyttöön, selvitetään puistosuunnitelman laatimisen yhteydessä.

Vuorovaikutus

Töölönlahdenpuiston idea- ja konseptisuunnitelma aloitettiin kaupungin eri toimijoiden tavoitetyöpajalla, jossa määriteltiin yhteinen tahtotila puiston kehittämiseksi. Vuorovaikutusta jatkettiin kaikille avoimella kyselyllä, vuorovaikutustyöpajoilla ja maastokävelyllä alueen toimijoiden,

kaupunginosayhdistysten ja luontojärjestöjen kanssa. Tuloksista koostettiin vuorovaikutusraportti. Suunnittelussa ja vuorovaikutuksessa hyödynnettiin myös vuonna 2018 toteutetun laajan asukaskyselyn vastauksia, joissa painottuivat toiveet puistomaisuudesta, vehreän keitaan ylläpitäminen ja kehittäminen sekä luonnonrauhan ja luontokokemuksen tarjoaminen ja turvaaminen. Vastajaat toivoivat vesielementin hyödyntämistä, kahvilatoimintaa, taidetta ja yhteisöllisiä tapahtumia.

Vuorovaikutusraportissa esitellyt työpajojen tulokset määrittivät suuntaviivoja muun muassa puiston tapahtumallisuuteen, rannan luontolualueisiin ja kasvillisuuden kehittämiseen. Yleisesti puiston toivottiin kehittyvän merkittäväksi vehreäksi kaupunkipuistoksi, jonne ihmiset hakeutuvat virkistymään ja viihtymään, ja joka erottuu muista kantakaupungin puistoista luonnonläheisyydellään. Tapahtumien ja toimintojen osalta puiston koettiin soveltuvan pienempimuotoisempaan toimintaan. Työpajoissa ideoitiin kaupunkivetoista puistokohtaista yhteistyötä tapahtumien ja toimintojen järjestämisessä alueen instituutioiden, palveluntarjoajien ja toimijoiden kanssa houkuttelevan ja eri kävijöitä palvelevan ympärivuotisen kohteen luomiseksi. Töölönlahden ranta-alueen luonnonympäristömäinen ilme ja rauha sekä lajiston elinympäristöt koettiin monesta näkökulmasta tärkeiksi ja kansainvälisesti poikkeuksellisiksi, ja niitä toivottiin vaalittavan ja lisättävän. Puistomaisuutta ja vehreyttä toivottiin kehitettävän puiden ja muun kasvillisuuden monipuolisella lisäämisellä.

Vuorovaikutus jatkuu myös idea- ja konseptisuunnitelman jälkeen. Ennen puistosuunnittelun aloittamista idea- ja konseptisuunnitelman aiheisto vietiin kommentoitavaksi Kerro kantasi -palveluun. Saadut kehitysehdotukset kootaan raportiksi ja viedään lähtötiedoksi ohjaamaan puistosuunnittelua. Varsinaisen puistosuunnittelun yhteydessä on edelleen mahdollisuus antaa palautetta puistosuunnitelmaluonnoksesta tämän hetken arvion mukaan vuoden 2025 aikana. Tuleva puistosuunnitelmaluonnos julkaistaan kaupungin verkkosivuilla.

Idea- ja konseptisuunnitelman konsepti ja tavoitteet

Idea- ja konseptisuunnitelmassa esitetään pääperiaatteet tilallisuuden, kasvillisuuden ja toimintojen kehittämiseksi. Lähtökohtana ovat vuorovaikutuksesta saadut tulokset sekä nykyisen puiston merkittävien maisemallisten pääpiirteiden ja luontoarvojen vaaliminen. Suunnittelun tueksi on laadittu Töölönlahden maiseman ja suunnittelun kokonaistarkastelu sekä nykyisen puuston latvuspeittävyuden kehittymisen tarkastelu. Puiston kehittämisen neljä vuorovaikutuksen pohjalta valikoitunutta painopistettä ovat:

1. luonnon turvaaminen ja vehreyden lisääminen

2. puiston kehittäminen Helsingin käyntikortiksi ympäri vuoden
3. hyvinvoinnin ja virkistyksen parantaminen
4. elämyksellisyyden ja tapahtumallisuuden vahvistaminen

Suunnittelun tavoitteena on puistoympäristön kehittäminen kokonaisuutena ja osana Keskuspuiston eteläosia ja Töölönlahden ympäristöä. Suunnittelussa on huomioitu myös siihen liittyvät alueet. Länsiosastaan puisto liittyy Finlandiatalon edustalla olevaan Karamzininrantaan, jonka katusuunnitelman valmistelu on käynnistynyt vuonna 2024 Töölönlahdenpuiston idea- ja konseptisuunnitelman rinnalla. Aluetta suunnitellaan kokonaisuutena. Karamzininrannan katusuunnittelua tehdään samaan aikaan Töölönlahdenpuiston puistosuunnittelun ja yhteistyössä Finlandia-talon kanssa. Tavoitteena on huolehtia Karamzininrannan käytettävyydestä heti väliaikaisen Pikku-Finlandia-rakennuksen poissiirron jälkeen.

Töölönlahdenpuistosta luodaan luonnon, kulttuurin ja urbaanin elämän kohtauspiste Keskuspuiston eteläisenä osana. Puiston konsepti pohjautuu sen sijaintiin eriluonteisten alueiden keskellä. Lännessä Musiikkitalo, Hakasalmen huvila ja Finlandia-talo edustavat kantakaupungin kulttuuriakselia, pohjoisessa Töölönlahden rannat tarjoavat luontokokemuksia, idässä puisto rajautuu asuin- ja toimistotaloihin ja etelässä alkaa urbaani kantakaupunki. Puisto muuttuu vaihteittain pohjoisen rannan luontopainotteisesta osasta kohti etelän urbaania ja puistomaisempaa miljööä. Lännessä kulttuuriakseli ja arvokkaat rakennukset rikastuttavat aluekokonaisuutta tilallisesti ja toiminnallisesti.

Puistoa kehitetään suunnitelmassa esitetyillä periaatteilla, jotka painottuvat vehreyden, viihtyisyyden, puustoisuuden, tilallisuuden, toimintojen, elämyksellisyyden ja sujuvien yhteyksien kehittämiseen. Lisäksi suunnitelmassa on esitetty konseptia ja periaatteita tukevia ideoita, jotka tarkentuvat ja kehittyvät puistosuunnitteluvaiheessa. Ideoita on koottu veden näkymisestä puistossa, luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja lisäämisen keinoista, luonnon tarjoamien elämysten kehittämisestä, puiston näyttävydestä ympäri vuoden ja kaikkina kellonaikoina sekä toiminnallisten alueiden luonteesta. Tärkeää puiston kehittämistoimenpiteissä on huomioida maaperän asettamat rajoitteet sekä keskeinen sijainti, turvallisuus ja käyttöpaine.

Vehreys ja tilallisuus

Luonto tuodaan entistä vahvemmin osaksi Töölönlahdenpuistoa erityisesti puiston koillis- ja itäosissa. Tavoitteena on lisätä runsaasti uutta puustoa erityisesti puiston itäosaan reuna-alueiden vahvistamiseksi ja tilallisuuden kehittämiseksi. Puiston keskelle muodostuu avoimien nurmi- ja niitypintaisten alueiden sarja. Avoimen tilan mittakaava on har-

kittu, ja sitä rajaavat puuston ja kerroksellisten istutusten muodostamat reunat. Kasvillisuuden sijoittelussa huomioidaan turvallisuuden tunne, merkittävät näkymälinjat ja puiston reunan merkkirakennukset. Finlandia-talon edusta kytketään luontevasti osaksi puistokokonaisuutta.

Kasvillisuutta kehitetään lajistoltaan monimuotoiseen ja kerrokselliseen suuntaan puistotilojen monipuolistamiseksi. Rannan kosteikkomaisella ja puustoisella alueella huomioidaan vesi- ja kosteikkolinnut sekä puustoisien ympäristön pikkulinnut. Lajistoa voidaan tukea muun muassa linnunpöntöillä, pesälautoilla sekä pajuilla. Pienialaisten vesi- ja kosteikkobiotooppien lisääminen ja veden näkyminen puistossa rikastaa myös kasvi- ja eläinlajistoa. Vesi tuodaan kokemukselliseksi osaksi puistoa Töölönlahden ranta-alueen myös puiston puolelle.

Puistossa voi luontoelämysten lisäksi kokea kukkivien kasvien loistoa. Kasvillisuuden avulla havainnollistetaan vuodenaikojen vaihtelua, luodaan monipuolista ja kiinnostavaa ympäristöä sekä pienilmaston kannalta suotuisampia oleskelualueita. Puistossa säilytetään nykyisiä kukkivia niittyjä, suositaan luonnonkasveja ja lahopuita. Töölönlahdenkadun ja Alvar Aallon kadun kulmassa on puustoisena kehitettävä puistoon johtava porttialue, jota voidaan kehittää esimerkiksi niin kutsuttuna mikrometsänä.

Toiminnalliset kohteet

Töölönlahden ympäristö on suosittu vapaa-ajan virkistysalue kaupunkilaisille ja matkailijoille. Töölönlahdenpuiston palvelutarjonta halutaan turvata jatkossakin. Yhtenä selkeänä vuorovaikutuksesta nousseena tavoitteena on edistää asukkaiden hyvinvointia puiston tarjoamin keinoin ja mahdollistaa puistosta nauttiminen kaikille. Suunnittelussa otetaan huomioon tavoitteet lasten ja heidän huoltajiensa mahdollisuuksista leikkiin, kohtaamisiin, ulkoiluun ja harrastamiseen yhtäaikaaisesti. Töölönlahdenpuiston kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota kaikkiin neljään vuodenaikaan niin, että puistossa voi viihtyä ympäri vuoden ja eri kellonaikoina.

Suurtapahtumia varten rakennettu laaja tapahtumanurmi muuttuu pienemmiksi puistotapahtuma-alueiksi. Puistoon tulee uusia toiminta-alueita, jotka mahdollistavat sen monipuolista käyttöä ja innoittavat toimimaan. Uusi puistokahvila on esitetty asemakaavan mukaiselle paikalle Alvar Aallon kadun päähän. Sijaintia puoltavat sujuva ja turvallinen huolto, kunnallistekniikan valmiudet sekä maaperän epävakaumus muualla puistossa. Asemakaan mukainen paikka ei tarvitse pumppaamoja, mutta sijainti keskemällä puistoa tai lähempänä rantaa edellyttäisi pumppaamon rakentamista.

Yhteydet

Töölönlahtea kiertävä suosittu rantareitti säilyy jatkossa, mutta sitä siirretään etäämmälle rannasta ja se kytketään osaksi Töölönlahdenpuistoa ja sen kehitettäviä puistomaisia reittejä. Hesperianpuiston suunnalta tuleva pyöräilyn baanayhteys sijoittuu alueen länsireunalle. Töölönlahdenkadun estevaikutusta Makasiinipuiston ja Töölönlahdenpuiston välillä häivytetään. Tätä tavoitetta voidaan mahdollisesti edistää myöhemmin katusuunnittelulla.

Finlandia-talon edustalla kulkeva Karamziniranta -niminen katu kytkeään osaksi puistoa. Karamzinirannasta muodostetaan viihtyisä ja turvallinen oleskelualue ja kävely-ympäristö. Karamzinirannan ja Töölönlahdenpuiston alueita tarkastellaan kokonaisuutena siten, että Karamzinirannan liittyminen Töölönlahdenpuistoon on luontevaa. Tavoitteena on istuttaa sinne kasvillisuutta ja puita ottaen huomioon Finlandia-talon julkisivun arvot, näkyminen puistoon sekä myös kadun toiminnalliset vaatimukset. Karamzinirannan laatutason varmistavat lähtökohdat ja tavoitteet on hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnan kokouksessa 16.6.2020 § 388.

Idea- ja konseptisuunnitelma on laadittu yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan, kaupunginkanslian ja kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan edustajien kanssa.

Kustannukset ja aikataulu

Idea- ja konseptisuunnitelman pohjalta laaditaan puistosuunnitelmaa, jossa esitetään tarkemmin puiston pidemmän aikavälin kehityskuva. Puistosuunnitelman toteutusta edeltävien lyhyen aikavälin parannusten rakentaminen ja seuranta aloitettiin kevätkesällä 2024. Niiden avulla puiston ilmettä ja käytettävyyttä on saatu parannettua nopeasti.

Töölönlahdenpuiston kunnostamisen kustannukset tilaaja- ja työmaatehtävineen on arvioitu yhteensä noin 20 miljoonan euron suuruisiksi. Suurimmat kustannukset muodostuvat toiminnallisista alueista ja istutusalueista, kuten puu-, pensas- ja perenna-alueista sekä erilaista luonnonkasvivyhdyskunnista. Myös puiston epävakaa maaperä vaikuttaa kustannuksiin niitä kasvattaen. Kunnossapidon kustannukset on arvioitu karkeasti olevan noin 450 000 euroa vuodessa. Kunnossapidon kustannuksiin vaikuttavat alueen keskeinen sijainti, palveluiden tavoiteltu korkea laatutaso ja suuret kävijämäärät.

Töölönlahdenpuiston toteutuskustannukset eivät sisälly vuoden 2025 talousarvioehdotukseen. Kaupunkiympäristön toimiala esittää talousarvioehdotukseen määräraharaketta puistohankkeen toteuttamiseksi ja puiston kunnossapitoon tulevana vuosina. Puistosuunnitelman laatiminen on mahdollista käynnistää vuoden 2024 syksyn aikana ja puiston rakentaminen aikaisintaan vuonna 2026 edellyttäen, että määräraha

22.10.2024

Asia/9

puistohankkeen toteuttamiseksi sisältyy talousarvioon. Kustannukset tarkentuvat puistosuunnittelun yhteydessä.

Toimivalta

Helsingin kaupungin hallintosäännön 16 luvun 1 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan lautakunta päättää yleis- ja asemakaavoituksen, liikenne- ja katusuunnittelun sekä muun maankäytön ohjaamisesta.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Kaisa Solin, johtava maisema-arkkitehti, puhelin: 09 310 34757
kaisa.solin(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Idea- ja konseptisuunnitelma
- 2 Havainnekuva Töölönlahdenpuisto
- 3 Töölönlahti maisema ja suunnittelun lähtökohdat
- 4 Vuorovaikutusraportti
- 5 Töölönlahti kyselyn yhteenveto 2018
- 6 Kaupunginhallitus 27.1.2014 § 87

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano